

Sporne odsuwanie neosędziów

<https://serwisy.gazetaprawna.pl/orzeczenia/artykuly/9390248,sporne-odsuwanie-neosedziow.html?fbclid=IwAR3zxV4wa8snyPy1ZUD0eCsPu2qRjLf-nHdTXWiuMro5cc3aCaRUHjxyEF0>

Małgorzata Kryszkiewicz

28 grudnia 2023, 08:59

Planowane przez ministra sprawiedliwości zmiany w zasadach przydziału sędziom spraw budzą skrajne oceny. Jak ustalił DGP, projektowane regulacje mogą zostać jeszcze zmienione.

Do przedstawionego tuż przed świętami projektu nowelizacji regulaminu urzędowania sądów powszechnych zaczynają służyć opinie. I tak Krajowa Izba Radców Prawnych (KIRP) twierdzi, że zaproponowane zmiany zmierzające do uniemożliwienia neosędziom dokonywania oceny bezstronności innych neosędziów stanowią wzmocnienie konstytucyjnych gwarancji prawa do sądu, a także są w pełni zgodne z zasadą odrębności władzy sędziowskiej. Przeciwnego zdania jest Ogólnopolskie Zrzeszenie Sędziów „Sędziowie RP”, które ocenia, że propozycje są rażąco sprzeczne z konstytucją i mogą być źródłem chaosu w sądownictwie.

Tymczasem, jak słyszymy nieoficjalnie, projekt może ulec jeszcze uszczegółowieniu, zwłaszcza w zakresie, w jakim odnosi się do nieuwzględniania neosędziów przy losowym przydzielaniu spraw.

Wzmocnienie gwarancji czy naruszenie statusu sędziego?

Opisywany projekt zawiera dwie zmiany. Pierwsza z nich ma skutkować tym, że wnioski o wyłączenie sędziego ze względu na sposób powołania go nie będą rozpoznawane przez sędziów, którzy otrzymali urząd w tym samym trybie. „Rozwiązanie to uniemożliwi udział osób powołanych przez Krajową Radę Sądownictwa ukształtowaną ustawą o KRS z 8 grudnia 2017 r. w rozpatrywaniu tego typu wniosków” – tłumaczy MS. W jaki sposób? Otóż osoby takie nie będą uwzględniane w przydzielaniu spraw przez System Losowego Przydziału Spraw (SLPS).

Zdaniem KIRP regulacja ta „odpowiada założeniom fundamentalnej w państwie konstytucyjnym dla każdego testu bezstronności, niezależności i niezawisłości sędziowskiej zasady *nemo iudex in causa sua*” (nikt nie może być sędzią we własnej sprawie – *red*). Zdaniem izby jest ona również w pełni zgodna z wynikającą z art. 173 konstytucji zasadą odrębności władzy sędziowskiej.

Podobnego zdania jest Stowarzyszenie Sędziów „Themis”, które uważa, że proponowane zmiany „prowadzą do zapewnienia obywatelom RP prawa do rozstrzygnięcia ich spraw przez niezależny i bezstronny sąd w okresie przejściowym, poprzedzającym przywrócenie pełnej zgodności ustaw z polską konstytucją i standardami międzynarodowymi”, o co stowarzyszenie wielokrotnie apelowało zarówno do samych sędziów, jak i do ustawodawcy. Themis uważa, że zaproponowane zmiany rozpoczną odbudowę zaufania obywateli do sądów oraz „są też oczywiste z punktu widzenia metodyki pracy sędziego”. Stowarzyszenie podkreśla bowiem, że oczywiste jest, że sędzia, który objął stanowisko w wyniku wniosku o powołanie przedstawionego prezydentowi przez obecną KRS, nie może rozpoznawać wniosku o wyłączenie innego sędziego, złożonego również z powodu wątpliwości co do okoliczności jego powołania tym samym trybem.

W zdecydowanie inny sposób zaproponowane rozwiązanie ocenia Zrzeszenie Sędziów RP. Jak zauważa, projektowana regulacja nie wykonuje ustawy, a uzupełnia ją o treści, których w niej nie ma. Tymczasem, jak zaznaczono w opinii, w rozporządzeniu powinny być zamieszczane jedynie przepisy o charakterze technicznym. Dlatego też, zdaniem Zrzeszenia, „wprowadzenie przez ministra sprawiedliwości ograniczenia kategorii spraw rozpoznawanych przez część sędziów aktem pod ustawowym jest niedopuszczalne konstytucyjnie i w rzeczywistości prowadzi do samodzielnego uregulowania w rozporządzeniu całego kompleksu zagadnień proceduralnych i ustrojowych”. Sędziowie RP uważają również, że takie działanie narusza ustrojowy status sędziego. Powołano się również na art. 47a par. 2 prawa o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 217 ze zm.), który stanowi, że „przydział spraw w ramach poszczególnych kategorii jest równy, chyba że został zmniejszony z uwagi na pełnioną funkcję, uczestniczenie w przydziale spraw innej kategorii lub z innych przyczyn przewidzianych ustawą”. Zrzeszenie stoi więc na stanowisku, że takich

zmian należy dokonywać w drodze ustawy, a nie poprzez modyfikację rozporządzenia.

Piotr Skrzyszowski, sędzia i prezes zrzeszenia, odniósł się w opinii również do argumentu zawartego w uzasadnieniu projektu, że sędziowie powołani z rekomendacji obecnej KRS mają osobisty interes w nieuwzględnianiu wniosków o wyłączenie innych „neosędziów”. Jego zdaniem takie stanowisko „kreuje «resortową» podstawę do bezprawnego wyłączenia sędziego” oraz „godzi w atrybut bezstronności sędziów i społeczne przekonanie o przestrzeganiu zasad niezawisłości sędziów, niezależności sądów (...)”. Warto w tym miejscu jednak zaznaczyć, że sam Skrzyszowski awansował do Sądu Okręgowego w Krakowie właśnie dzięki poparciu obecnej KRS.

Druga ze zmian zawartych w projekcie ma prowadzić do tego, że przy sporządzaniu orzeczeń i uzasadnień sędziowie będą uwzględniać prawo Unii Europejskiej, kierując się przy tym „zasadami pierwszeństwa, bezpośredniego stosowania oraz lojalnej współpracy”. Ponadto sędziowie mają brać pod uwagę w procesie orzekania wiążące nasz kraj prawo międzynarodowe, a w szczególności mówiący o prawie do sądu art. 6 europejskiej konwencji praw człowieka.

Stowarzyszenie Sędziów „Themis” propozycję tę traktuje jako początek zmian, które mają przywrócić sądy obywatelom. Jak podkreśla, prawidłowo sporządzone uzasadnienie pozwala skontrolować i zrozumieć orzeczenie. „Jest to więc kwestia podstawowa w zapewnieniu obywatelom prawa do sądu” – napisano w opinii. Zaznaczono przy tym, że problemem przy realizacji nowego rozwiązania może być art. 99a kodeksu postępowania karnego, który przewiduje obowiązek sporządzania uzasadnienia na formularzu.

Jak przydzielane są sprawy w sądach

„Sprawy są przydzielane sędziom i asesorum sądowym losowo, w ramach poszczególnych kategorii spraw, chyba że sprawa podlega przydziałowi sędziemu pełniącemu dyżur”.

„Przydział spraw w ramach poszczególnych kategorii jest równy, chyba że został zmniejszony z uwagi na pełnioną funkcję, uczestniczenie w przydziale spraw innej kategorii lub z innych przyczyn przewidzianych ustawą”.

„Sprawy z zakresu prawa opiekuńczego i nieletnich oraz inne sprawy należące do sądu opiekuńczego mogą być przydzielane według kryterium terytorialnego. Szczególne zasady przydziału mogą zostać ustanowione także w sprawach rejestrowych, wieczystoksięgowych oraz związanych z wykonaniem orzeczeń”.

„W razie przydzielenia sprawy wymagającej nadzwyczajnego nakładu pracy, sędzia sprawozdawca może zwrócić się do prezesa sądu z wnioskiem o wstrzymanie przydziału kolejnych spraw na czas określony. Prezes sądu rozpoznaje wniosek niezwłocznie. Decyzję prezesa sądu wraz z uzasadnieniem doręcza się sędziemu, którego dotyczy, oraz podaje do wiadomości sędziów danego sądu. Od decyzji prezesa sądu sędziemu, którego decyzja dotyczy, oraz grupie co najmniej 10% sędziów danego sądu przysługuje odwołanie do kolegium sądu w terminie siedmiu dni od dnia jej doręczenia albo podania do wiadomości. Uchwałę kolegium sądu wraz z uzasadnieniem doręcza się sędziemu, którego decyzja dotyczy, oraz podaje do wiadomości wszystkich sędziów danego sądu”.

Podstawa prawna

Podstawa prawna: art. 47a par. 1 i 2 oraz 4 i 5 prawa o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 217 ze zm.).